

بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی کشاورزی (مورد
مطالعه: دانشگاه زنجان)

Assessment of Information Literacy of Agriculture Graduate
Students in University of Zanjan

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۰۴/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۶/۰۱/۲۷

Parisa Najafloo
Jafar Yaghoobi
Nafise Salahi Moghadam

پریسا نجفلو*
جعفر یعقوبی**
نفیسه صلاحی مقدم***

Abstract: The purpose of this study was to assess the information literacy among agricultural graduate students in University of Zanjan. Research design was descriptive- correlation and survey method used. Agricultural graduate in University of Zanjan formed the statistical population of study (N=223). The sample size was determined by using Cochran formula (n=80). Samples were selected through stratified random sampling method. Research instrument was a questionnaire. Face and content validity of the questionnaire revised and confirmed by a panel of experts. Results showed information literacy of students with an average of 7.59 and standard deviation of 2.03 was moderate. The highest level of information literacy of students was in the area of effective and access to information need. The lowest literacy level was students' knowledge of the legal and judicial areas related to access and uses the information. Based on the correlation results, there was positive and significant relationships between student's research situations with their information literacy.

Keywords: Information seeking, Information literacy, ACRL standard, Zanjan University.

چکیده: پژوهش حاضر با هدف بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان انجام شد. تحقیق از نوع توصیفی- همبستگی است. جامعه آماری، همه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان بودند (N=۲۲۳). حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برآورد شد (n=۸۰). روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی بود. ابزار اصلی تحقیق، پرسشنامه بود که روایی آن را جمعی از استادان ترویج و آموزش کشاورزی تأیید کردند. پایایی بخش سنجش سواد اطلاعاتی پرسشنامه، توسط سیامک و داور پناه (۱۳۸۸) تأیید شده است. نتایج نشان داد که سواد اطلاعاتی همه دانشجویان با میانگین ۷/۵۹ و انحراف معیار ۲/۰۳ در سطح متوسط است. بیشترین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان در حیطه دسترسی مؤثر و کارا به اطلاعات مورد نیاز و کمترین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان در حیطه آگاهی از موارد حقوقی و قضایی به دسترسی و استفاده از اطلاعات مربوط بود. فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان نیز با سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان رابطه مثبت و معنی داری دارد.

واژگان کلیدی: اطلاع‌یابی، سواد اطلاعاتی، استاندارد ACRL، دانشگاه زنجان.

*دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه زنجان (نویسنده مسئول):
rnajafloo.parisa@znu.ac.i

**دانشیار گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی، دانشگاه زنجان
***دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه زنجان

مقدمه

نیاز به اطلاعات و دانش از اساسی‌ترین نیازهای نیروی انسانی است که او را به جست‌وجو در میان منابع مختلف، هدایت و برای ارضای این نیاز به تلاش وامی‌دارد (محبوب و حسن‌زاده، ۱۳۸۷). دستیابی به اطلاعات مفید در میان انبوه اطلاعات تولیدی، امروزه کاری بس دشوار است. نیاز افراد به افزایش دامنه اطلاعات و ارضای نیاز اطلاعاتی خود، آنها را ناگزیر به جست‌جوی اطلاعات می‌سازد. دستیابی به اطلاعات صحیح و روزآمد ضروری است (خسروی، ۱۳۸۸). لذا باید گفت که کسب مهارت سواد اطلاعاتی از اساسی‌ترین نیازهای فرد در جامعه اطلاعاتی است. هدف از کسب سواد اطلاعاتی در دنیای امروزی ایجاد مهارت دستیابی به اطلاعات مطلوب است تا افراد قادر باشند به نیاز اطلاعاتی خود به بهترین شکل پاسخ دهند (محمودی و یاری فیروزآبادی، ۱۳۹۱).

با نگاهی به سیر تکامل انسان می‌توان درک کرد که نقش نیروی انسانی در تمامی بخش‌ها از یک نیروی کار ساده به سرمایه انسانی در حال تکامل است؛ بنابراین، توسعه کمی و کیفی منابع انسانی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است (گلی، ۱۳۹۲). باوجود افزایش نقش اطلاعات در توسعه منابع انسانی، تلفیق دو مفهوم سواد و اطلاعات به ایجاد مفهومی جدید به نام سواد اطلاعاتی منجر شده است. طی دهه‌های اخیر مفهوم سواد گسترش یافته و صرف توانایی خواندن و نوشتن از این مفهوم انتظار نمی‌رود، بلکه با گسترده شدن مفهوم ارتباطات و تبدیل جوامع به جامعه اطلاعاتی، معنای سواد به معنای گسترده‌تری تبدیل شده است. سواد اطلاعاتی مهارت‌های افراد را در رویارویی با موقعیت‌های حل مسئله بهبود می‌دهد و افراد را در مسیر دستیابی و استفاده صحیح از منابع چاپی و الکترونیکی تقویت می‌کند (مختارپور، ۱۳۸۷).

تعاریف متعددی از سواد اطلاعاتی ارائه شده است و استانداردهای مختلفی هم برای سواد اطلاعاتی مطرح شده است. درگذر زمان این مفهوم به تکامل تدریجی رسیده است (منتظر، صالح و فتحیان، ۱۳۸۶، ۱۱۲). از جامع‌ترین تعریف‌ها از سواد اطلاعاتی می‌توان به تعریف انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی آمریکا^۱ (۱۹۸۹) اشاره کرد. طبق این تعریف، سواد اطلاعاتی توانایی تشخیص نیاز به اطلاعات و توانایی

^۱ . Association of College Research Libraries= ACRL

مکان‌یابی، ارزیابی و به‌کارگیری مؤثر اطلاعات است (هد و ایسنبری^۱، ۲۰۱۱). ژورکوفسکی^۲ برای نخستین بار مفهوم سواد را در سال ۱۹۷۴ میلادی مطرح کرد. وی سواد اطلاعاتی را دربرگیرنده فنون و مهارت‌های لازم برای به‌کارگیری طیف گسترده ابزارهای اطلاعاتی و نیز منابع دست اول به‌منظور دست یافتن به راه‌حل‌های اطلاعاتی برای حل مسائل می‌داند (یاری، ۱۳۹۰، ۱۸۴). بعد از مطرح شدن عبارت سواد اطلاعاتی، عبارت‌های دیگری در زمینه سواد مطرح شد. عبارت‌های سواد رایانه‌ای، سواد کتابخانه‌ای، سواد اینترنتی و ... از جمله عبارت‌هایی هستند که در ارتباط به سواد اطلاعاتی و زیرمجموعه سواد اطلاعاتی قرار گرفتند (منتظر، صالح و فتحیان، ۱۳۸۶). انجمن مدرسه‌های کتابداران آمریکا در سال ۱۹۹۸ بر سه نوع مهارت سواد اطلاعاتی تأکید کرده‌اند. این سه مهارت، مهارت شناسایی منابع مورد نیاز، توانایی ارزیابی و پالایش اطلاعات و توانایی به‌کارگیری اطلاعات و برقراری ارتباطات با دانش قبلی است (انجمن کتابخانه‌های آمریکا، ۲۰۰۳).

اهمیت سواد اطلاعاتی در دنیای در حال تغییر امروزی تا حدی ملموس و غیرقابل انکار شده است و بسیاری از مراکز عالی در دنیا، تمرکز بالایی در این حیطة مبذول داشته‌اند. برای مثال، اداره آموزش و پرورش ایالات متحده در سال ۲۰۰۲ سواد اطلاعاتی را به‌عنوان یکی از پنج هدف در طرح آموزش ملی فناوری قرار داده‌اند (سیدقطبی و نیک‌زمان، ۱۳۸۷). در ایران نیز از اواسط دهه هفتاد (حدود ۲۱ سال بعد از مطرح شدن مفهوم سواد اطلاعاتی در دنیا) آثاری در این زمینه و پژوهش‌هایی در این حیطة تولید شده است. خسروی در سال ۱۳۷۵ نخستین منبع تألیفی را در ایران با عنوان سواد اطلاعاتی در مدرسه‌ها منتشر کرد (یاری، ۱۳۹۰، ۱۸۶-۱۸۵).

استانداردهای مختلفی همچون استانداردهای سواد اطلاعاتی استرالیا، استانداردهای سواد اطلاعاتی برای مدرسه‌ها و ... در نقاط مختلف دنیا در زمینه سواد اطلاعاتی مطرح شده است. در این پژوهش، سواد اطلاعاتی دانشجویان بر اساس استانداردهای انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی آمریکا بررسی شده و به نظر می‌رسد با توجه به جامعه آماری این تحقیق مناسب‌ترین و جامع‌ترین مورد است. انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی آمریکا، قابلیت‌های سواد اطلاعاتی را در پنج

1. Head & Eisenbery

2. Zukrowski

استاندارد بیان کرده است. این استانداردها طیف گسترده‌ای از دانش را برای دسترسی به اطلاعات لازم می‌داند و عبارت‌اند از: ۱. توانایی مشخص کردن ماهیت و وسعت اطلاعات لازم؛ ۲. توان دستیابی به اطلاعات مورد نیاز به‌طور مؤثر و کارا؛ ۳. نقد و ارزیابی اطلاعات و تلفیق اطلاعات جدید با اطلاعات قبلی خود؛ ۴. استفاده از اطلاعات به‌صورت انفرادی و گروهی برای رسیدن به‌منظور خاص؛ ۵. آگاهی از بسیاری از موارد حقوقی و قضایی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات (ای سی آر ال، ۲۰۰۳، ۱۴). این پنج استاندارد سواد اطلاعاتی چهارچوب نظری تحقیق حاضر را شکل داده است (شکل ۱).

بسیاری از پژوهشگران و بنیان‌گذاران علمی هر کشوری را، جامعه دانشگاهی در آن کشور تشکیل می‌دهد. دانشگاه‌ها بستر مهم دسترسی اطلاعات برای دانشجویان به‌شمار می‌آیند. دانشجویان به‌ویژه در مقطع تحصیلات تکمیلی نقش پررنگی در تولید علم و پژوهش در کشور دارند. لازمه پژوهش و تولید علم در هر زمینه، دسترسی و به‌کارگیری اطلاعات به‌روز و معتبر است. این امر در صورتی قابل تحقق خواهد بود که دانشجویان از سواد اطلاعاتی در حد قابل قبول برخوردار باشند. نقش مراکز آموزش عالی در توسعه سواد اطلاعاتی دانشجویان تعیین‌کننده است، زیرا ارتباط تنگاتنگی بین آموخته‌های سواد اطلاعاتی با نیازهای درسی دانشجویان و تأثیر بسیاری در درک و فهم بیشتر دانشجویان از محتواهای درسی و نیازهای درسی دارد (بیگدلی و ممتازان، ۱۳۹۰، ۵۲۵). از سویی، امروزه مراکز آموزشی در حال گذر از فرایند آموزشی به‌سوی فرایند یاددهی-یادگیری هستند، به‌گونه‌ای که فراگیران باید خود مسئولیت یادگیری‌شان را بر عهده بگیرند. بدیهی است که برای وقوع این فرایند فراگیران باید به مهارت‌های سواد اطلاعاتی تسلط داشته باشند تا به اطلاعات باکیفیت و معتبر دست یابند (علی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۰، ۳۳۸)؛ چراکه که مهارت سواد اطلاعاتی شاید مهم‌ترین ابزار برای تجهیز دانشجو برای ادامه تحصیل در مقاطع تکمیلی و یادگیری مادام‌العمر باشد (پندپذیر و چشمه‌سهرابی، ۱۳۸۹، ۱۱۶). با بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان و شناسایی نقاط قوت و ضعف آنان، مراکز آموزش عالی می‌توانند به فراهم ساختن امکانات، خدمات پژوهشی و ارائه برنامه‌های آموزشی متناسب با دانشجویان بر ایجاد راهکارهایی برای ارتقای سواد اطلاعاتی دانشجویان اقدام کنند. بررسی نقش برنامه‌های دانشگاهی از جمله تور آموزشی آشنایی با کتابخانه، برنامه‌های آموزشی برای مهارت‌های تحقیق دانشجویان و یا تشویق

دانشجویان به فعالیت‌های پژوهشی بر توسعه سواد اطلاعاتی دانشجویان می‌تواند دانشگاه‌ها را در تصمیم‌گیری در خصوص تقویت، توسعه و یا اصلاح ارائه این برنامه‌ها یاری کند. در نهایت، این تلاش‌ها به قوت گرفتن امر پژوهش و تحقیق در جامعه علمی کشور منجر می‌شود.

دانشگاه زنجان در زمینه تحصیلات تکمیلی در ایران نقش پررنگی در تربیت دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی در رشته کشاورزی دارد و تاکنون در هیچ تحقیقی، سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه زنجان بررسی نشده است؛ بنابراین بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان این دانشگاه ضروری به نظر می‌رسد. کسب اطلاعات در زمینه سواد اطلاعاتی دانشجویان می‌تواند در شناسایی نیازها و رفع موانع دستیابی به اطلاعات مؤثر باشد. آگاهی از میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان به مدرسان نیز کمک خواهد کرد تا از استراتژی‌های مناسب برای ارتقای مهارت سواد اطلاعاتی دانشجویان استفاده کنند.

هدف کلی این تحقیق بررسی سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان بر پایه استاندارد ای سی آر ال است. در این راستا اهداف اختصاصی زیر در نظر گرفته شده است:

۱. تعیین ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان؛
۲. سنجش میزان سواد اطلاعاتی به تفکیک پنج شاخص ای سی آر ال دانشجویان؛
۳. شناسایی عامل‌های مؤثر بر سواد اطلاعاتی دانشجویان؛
۴. مقایسه سواد اطلاعاتی پاسخگویان بر اساس متغیرهای مستقل تحقیق.

پیشینه پژوهش

هد و ایسنبری (۲۰۱۱) در تحقیقات خود به نقل از محققان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی بیان کرده‌اند که بسیاری از دانشجویان دانش‌اندکی در زمینه مراحل تحقیقات علمی دارند که این نشان از کمبود مهارت‌های آنان در زمینه جستجوی اطلاعات است.

نتایج تحقیق کشاورزی و همکاران (۱۳۹۴) در زمینه بررسی سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان آموزش از دور دوره‌های تحصیلات تکمیلی دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران به روش توصیفی انجام شده بود، نشان داد که مؤلفه‌های تعیین ماهیت اطلاعات و درک موارد حقوقی و اقتصادی اطلاعات در وضعیت نامطلوب، مؤلفه‌های دسترسی

مؤثر به اطلاعات و ارزیابی نقادانه اطلاعات در سطح نسبتاً مطلوب و مؤلفه کاربرد هدفمند اطلاعات در سطح مطلوب قرار داشت. همچنین اختلاف میانگین کل مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان آموزش از دور دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران نیز معنی‌دار بود و در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی شد. پترسون^۱ (۲۰۰۹) در تحقیقی در زمینه تجزیه و تحلیل نیازمندی‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه دوبرلین به این نتایج دست یافت که دانشجویان کارشناسی ارشد در درک سؤال‌های تحقیق و به‌کارگیری فنون پیشرفته جستجوی اطلاعات با مشکل روبرو هستند. همچنین نتایج تحقیق کینگزلی و کارلا^۲ (۲۰۰۹) نشان داد که دانشجویانی که از اینترنت استفاده می‌کنند در دسترسی به اطلاعات موفق‌تر می‌شوند.

کینگزلی^۳ (۲۰۰۷) در بررسی سواد اطلاعاتی و تأثیر آن بر استفاده از منابع الکترونیکی در دانشگاه اوگاندا به این نتایج دست یافته است که سطح سواد اطلاعاتی پژوهشگران در وضعیت مناسبی قرار ندارد زیرا آنان از وجود منابع مختلف اطلاعاتی آگاهی زیادی ندارند و روش دستیابی به اطلاعات را به‌درستی نمی‌دانند.

فلسپوهلر^۴ (۲۰۰۳) در تحقیق خود در زمینه آموزش سواد اطلاعاتی دانشجویان به این نتیجه رسید که دانشجویان دارای سواد اطلاعاتی کامل نیستند و در حد بالایی از مهارت‌های این سواد نرسیده‌اند، به منابع اطلاعاتی با محتوا و مناسبی دسترسی ندارند، اما از مهارت‌های کامپیوتری نسبتاً مناسبی بهره‌مند هستند. سیمنز^۵ (۲۰۰۱) نیز در تحقیق خود دریافت که دانشجویان درک صحیحی از اطلاعات مفید و آشنایی لازم درباره دستیابی به منابع الکترونیکی ندارند.

علیرمضانی، برهانی و اخوتی (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای کیفی نشان دادند که سواد اطلاعاتی اینترنتی دانشجویان در طول مدت تحصیل دانشجویان در مقطع کارشناسی ارشد پیشرفت می‌کند. حبیبی و خدایاری شوطی (۱۳۹۴) در بررسی ارتباط سواد اطلاعاتی و دسترسی به امکانات با نگرش به یادگیری الکترونیکی در دانشجویان نشان دادند که بین سواد اطلاعاتی و نگرش به یادگیری الکترونیکی و همچنین بین

-
1. Patterson
 2. Kingsley & Kingsley
 3. Kinengyere
 4. Flaspohler
 5. Seamans

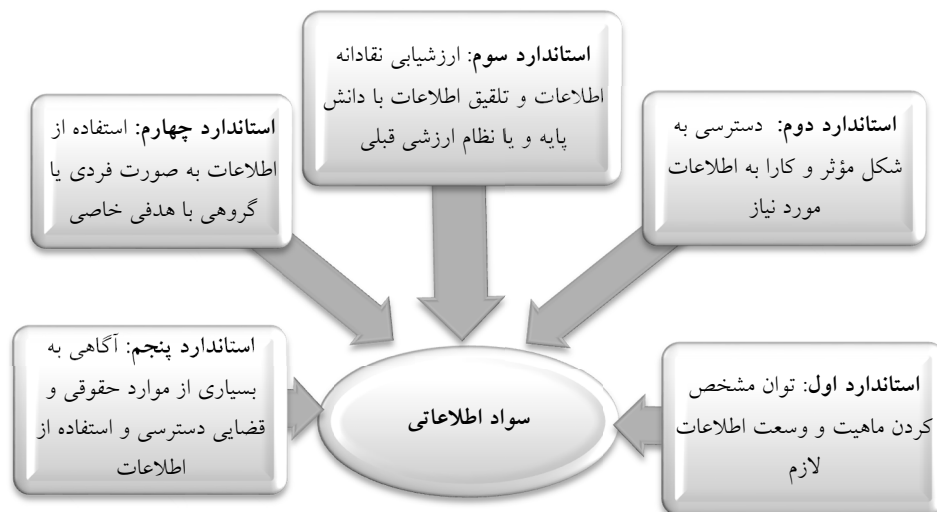
آشنایی با کامپیوتر و نگرش به یادگیری الکترونیکی رابطه معنی‌داری وجود دارد. در بخش دیگری از یافته‌ها مشخص شد که دسترسی به کامپیوتر و اینترنت در نگرش دانشجویان به یادگیری الکترونیکی نقش دارند.

در پژوهش محمودی و یاری فیروزآباد (۱۳۹۱: ۱۲۵) نتایج بررسی و تعیین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه آزاد که به روش پیمایشی انجام شده بود نشان داد که در مجموع، سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان در حد مناسبی قرار دارد ولی از نظر مهارت‌های جستجوی اینترنتی در حد نامطلوب قرار دارند و از مهارت شناسایی منابع اطلاعاتی بسیار ضعیف هستند. در مطالعه‌ای دیگر محمدی، شاکری و اکبری داریان (۱۳۹۱) در بررسی سنجش سواد اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان سازمان اسناد کتابخانه ملی ایران به این نتایج دست یافتند که سواد اطلاعاتی کاربران در حد بالایی قرار دارد. در تفکیک سطح سواد اطلاعاتی بر اساس پنج استاندارد، دانشجویان از نظر مهارت‌های آشنایی با موارد حقوقی و اقتصادی دسترسی و استفاده از اطلاعات و شناسایی با ماهیت و وسعت اطلاعات لازم در سطح پایین قرار دارند. بر اساس بخش دیگری از نتایج، بین سواد اطلاعاتی زنان و مردان در خصوص هر یک از استانداردهای پنج‌گانه تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بین سواد اطلاعاتی افراد در رشته‌های تحصیلی و سطوح تحصیلات مختلف اختلاف معنی‌داری وجود ندارد.

بیگدلی و ممتازان (۱۳۹۰، ۵۳۰) در تحقیقی در زمینه مقایسه سواد اطلاعاتی دانشجویان واحد بین‌الملل و دانشجویان رشته پرستاری دانشگاه جندی‌شاپور اهواز به این نتایج دست یافتند که دانشجویان واحد بین‌الملل از سطح سواد اطلاعاتی بالاتری در مقایسه با دانشجویان رشته پرستاری برخوردارند ولی در کل سطح سواد اطلاعاتی جامعه مورد مطالعه در حد متوسط قرار دارد. نتایج نشان داد که بین سواد رایانه‌ای و سواد اطلاعاتی رابطه معنی‌دار و مثبتی وجود دارد. در تحقیقی دیگر در زمینه بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان کارشناسی ارشد مشغول به تحصیل در بخش آموزش الکترونیکی، نشان داد که سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان پایین است و نیز بین سواد اطلاعاتی و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (علی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۰، ۳۳۶).

پندپذیر و چشمه سهرابی (۱۳۸۹) در تحقیقی در زمینه سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی استان کرمانشاه به این نتایج دست یافتند که دانشجویان دارای سطح سواد اطلاعاتی بالاتر از سطح متوسط هستند و بیشترین

مهارت سواد اطلاعاتی آنان در حیطه راهبردهای جستجوی اطلاعاتی است. نتایج تحقیق بختیارزاده (۱۳۸۱) در زمینه سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر در دانشگاه الزهرا نشان داده است که سواد اطلاعاتی دانشجویان رشته‌های مختلف تحصیلی دارای اختلاف معنی‌داری است و در مجموع، سواد اطلاعاتی دانشجویان در سطح کم است.

شکل (۱) چهارچوب نظری تحقیق (ای سی آر ال، ۲۰۰۳).

روش

روش این پژوهش با توجه به ماهیت موضوع مورد تحقیق، کمی است. از نظر هدف، کاربردی و از نظر راهبرد، پیمایشی است. به لحاظ شیوه گردآوری داده‌ها و میزان نظارت، درجه و کنترل متغیرها غیرآزمایشی است. این پژوهش از نظر شیوه تحلیل توصیفی-همبستگی است.

جامعه مورد مطالعه شامل دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ در رشته‌های ترویج، مهندسی آب، علوم دامی، خاکشناسی، گیاه‌پزشکی، باغبانی و زراعت و اصلاح نباتات بودند ($N=223$). حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۸۰ نفر برآورد شد ($n=80$). با توجه به در

دسترس بودن فهرست دانشجویان مقطع تحصیلات تکمیلی به تفکیک هر رشته، نمونه‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری دومرحله‌ای طبقه‌ای تصادفی و مدنظر قرار دادن تناسب تعداد دانشجویان در هر رشته در مرحله اول و در مرحله دوم تناسب جنسیت گزینش شد.

ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه سواد اطلاعاتی داور پناه و سیامک (که بر اساس استاندارد قابلیت‌های سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی طراحی شده است) بود که از ۵۵ پرسش تشکیل شده بود. این ۵۵ سؤال به پنج استاندارد سواد اطلاعاتی تعیین شده توسط انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی آمریکا مربوط بود. ۱۲ سؤال مربوط به استاندارد اول، ۱۵ سؤال مربوط به استاندارد دوم، ۱۰ سؤال مربوط به استاندارد سوم، ۸ سؤال مربوط به استاندارد چهارم و ۱۰ سؤال مرتبط با استاندارد پنجم بود. برخی از پرسش‌ها، یک پاسخ درست و برخی دیگر بیش از یک پاسخ درست دارند که در مقابل هر سؤال پرسشنامه به این موضوع اشاره شده بود. شیوه نمره‌دهی به سؤال‌ها به این صورت بود که به هر پاسخ درست مربوط به هر سؤال ۱ نمره داده شد. در صورت عدم پاسخ‌دهی یا پاسخ غلط نمره "صفر" تعلق می‌گرفت. برای سنجش روایی ظاهری ابزار تحقیق از نظرات جمعی از استادان ترویج و آموزش کشاورزی استفاده شد. پایایی ابزار این تحقیق از سوی سیامک و داور پناه (۱۳۸۸) تأیید شده است.

تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۰ انجام شد. به‌منظور تحلیل داده‌ها از آماره‌های توصیفی فراوانی، درصد، میانگین، نما و انحراف معیار و آزمون‌های استنباطی t ، تحلیل واریانس (F) و ضریب همبستگی استفاده شد.

یافته‌ها

الف. تعیین ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان

جدول (۱) ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان (n=۸۰)

متغیر	وضعیت	فراوانی (درصد)
جنسیت	مرد	۴۶/۲
	زن	۵۳/۸
رشته	ترویج و آموزش کشاورزی	۱۸/۸
	مهندسی آب	۱۵/۰
	زراعت و اصلاح نباتات	۱۲/۴
	علوم دامی	۱۳/۸
	خاکشناسی	۱۵/۰
	گیاه پزشکی	۱۵/۰
	باغبانی	۱۰/۰
	دکترا	۸/۸
	کارشناسی ارشد	۹۱/۲
وضعیت اشتغال	تمام وقت	۰/۰
	نیمه وقت	۲۱/۸
	بیکار	۷۸/۲
دانشگاه مقطع قبلی	دولتی	۹۲/۴
	آزاد و پیام نور	۷/۶
شرکت در تور کتابخانه	بله	۷۶/۹
	خیر	۲۳/۱

میانگین سنی پاسخگویان ۲۶/۱۴ سال بود. میانگین معدل پاسخگویان در مقطع کارشناسی ۱۶/۶۸ و میانگین معدل واحدهای گذرانده تاکنون برابر با ۱۷/۵۵ بود. مدت زمان کار با کامپیوتر و کار با اینترنت برای پاسخگویان به طور متوسط به ترتیب در حدود ۶/۳ و ۵ ساعت در شبانه روز بود. نتایج ویژگی‌های فردی پاسخگویان در جدول (۱) به صورت خلاصه ارائه شده است. جنسیت بیش از نیمی از پاسخگویان زن بود و در مقطع کارشناسی ارشد مشغول به تحصیل بودند.

جدول (۲) میزان مهارت‌های تحقیق در پاسخگویان (n=۸۰)

میانگین*	مهارت‌های تحقیق
۳/۴۸	میزان آشنایی کار با کامپیوتر
۳/۴۳	میزان آشنایی با برنامه‌های نرم‌افزار اداری
۳/۳۳	میزان آشنایی کار با اینترنت
۲/۷۵	میزان آشنایی با زبان انگلیسی

*: بر اساس طیف لیکرت پنج سطحی (۱=خیلی اندک، ۲=اندک، ۳=متوسط، ۴=زیاد، ۵=خیلی زیاد)

مطابق جدول (۲) میزان آشنایی دانشجویان به کار با کامپیوتر، برنامه‌های نرم‌افزار اداری و اینترنت در حد متوسط و میزان آشنایی با زبان انگلیسی در حد زیر متوسط بود.

ب. سنجش میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان

جدول (۳) سواد اطلاعاتی دانشجویان به تفکیک بر اساس پنج استاندارد ACRL (n=۸۰)

رتبه	انحراف معیار	میانگین	استاندارد
۴	۲/۶۸	۸/۳۳	۱. دانشجو بتواند ماهیت و وسعت اطلاعات را مشخص کند.
۱	۲/۸۶	۱۰/۴۰	۲. به اطلاعات مورد نیاز به‌طور مؤثر و کارا دسترسی پیدا کند.
۲	۲/۴۷	۶/۶۹	۳. اطلاعات را نقدانه ارزیابی کند و با اطلاعات قبلی خود تلفیق کند.
۳	۲/۱۰	۶/۳۳	۴. به‌صورت انفرادی و گروهی از اطلاعات برای رسیدن به‌منظور خاص استفاده کند.
۵	۲/۴۱	۵/۹۴	۵. بسیاری از موارد حقوقی و قضایی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات را بداند.
-	۲/۰۳	۷/۵۹	کل نمره سواد اطلاعاتی

میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان به تفکیک پنج استاندارد سواد اطلاعاتی در جدول (۳) درج شده است. سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان در هر سطح از استانداردها بر مبنای نمره ۲۰ سنجیده شد. با تقسیم نمره ۲۰ به چهار بخش ضعیف،

متوسط، خوب و عالی باید گفت که نمره کل سواد اطلاعاتی دانشجویان در سطح متوسط قرار دارد. این موضوع نشان‌دهنده لزوم تمرکز بالای دانشگاه در برنامه‌ریزی و عرضه خدمات آموزش در راستای بالا بردن سواد اطلاعاتی دانشجویان است.

به ترتیب باید گفت که بیشترین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان با میانگین $10/40$ و انحراف معیار $2/86$ در حیطه دسترسی مؤثر و کارا به اطلاعات مورد نیاز بود. پس از آن مشخص کردن ماهیت و وسعت اطلاعات با میانگین $8/33$ و انحراف معیار $2/68$ و ارزیابی نقادانه اطلاعات و تلفیق با اطلاعات قبلی مهارت با میانگین $6/69$ و انحراف معیار $2/47$ در رتبه دوم تا سوم قرار داشتند. استفاده انفرادی و گروهی از اطلاعات برای رسیدن به‌منظور خاص با میانگین $6/33$ و انحراف معیار $2/10$ نیز رتبه چهارم قرار داشت. کمترین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان با میانگین $5/94$ و انحراف معیار $2/41$ در حیطه آگاهی از موارد حقوقی و قضایی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات بود.

ضعف در استاندارد پنجم را می‌توان نشان از اجرایی نشدن قوانین رعایت حقوق مؤلف در ایران دانست. آشنایی دانشجویان با مفاهیم حقوقی و قضایی استفاده از اطلاعات از جمله سرقت ادبی و ... و رعایت آن از مواردی است که دانشجویان در آن دچار ضعف هستند.

ج. شناسایی عامل‌های مرتبط با سواد اطلاعاتی دانشجویان

جدول (۴) همبستگی متغیرهای مستقل و سطح سواد اطلاعاتی (n=۸۰)

متغیر	ضریب همبستگی r	سطح معنی داری p	تعداد
سن	۰/۱۱۷	۰/۱۱۸	۷۹
ترم تحصیلی	۰/۳۶	۰/۱۰۳	۸۰
وضعیت اشتغال	-۰/۰۱۵	۰/۸۹۵	۷۸
میزان آشنایی با زبان انگلیسی	-۰/۲۴۰	۰/۲۷	۷۸
میزان آشنایی کار با کامپیوتر	-۰/۰۸۶	۰/۴۵۳	۷۸
میزان آشنایی کار با اینترنت	-۰/۰۶۵	۰/۵۷۰	۷۹
میزان آشنایی با نرم افزارهای اداری	۰/۰۰۴	۰/۹۷۰	۷۸
معدل مقطع کارشناسی	۰/۰۰۵	۰/۹۶۳	۷۸
معدل واحدهای گذرانده در مقطع کنونی	۰/۱۲۹	۰/۲۸۳	۷۸
نمره فعالیت پژوهشی	۰/۳۳۹**	۰/۰۲۰	۸۰
میزان ساعات کار با کامپیوتر	۰/۱۱۹	۰/۲۹۳	۸۰
میزان ساعات کار با اینترنت	۰/۰۲۹	۰/۸۰۰	۸۰

* P ≤ ۰/۰۵

** P ≤ ۰/۰۱

از ضریب همبستگی پیرسون و اسپیرمن برای سنجش ارتباط بین متغیرهای مستقل و سطح سواد اطلاعاتی استفاده شد. برای بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل سن، ترم تحصیلی، میزان آشنایی با زبان انگلیسی، میزان آشنایی با کامپیوتر، میزان آشنایی با اینترنت، میزان آشنایی با نرم افزارهای اداری، معدل مقطع کارشناسی، معدل واحدهای گذرانده در مقطع فعلی، میزان ساعات کار با کامپیوتر و میزان ساعات کار با اینترنت با میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان به دلیل اینکه متغیرها از نوع فاصله‌ای بودند، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. برای بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل مقطع تحصیلی و وضعیت اشتغال با میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان از ضریب همبستگی استفاده شد به دلیل اینکه متغیرهای مستقل از نوع رتبه‌ای بودند.

یافته‌های جدول (۴) نشان داد که رابطه معنی داری بین سن، ترم تحصیلی، مقطع تحصیلی، وضعیت اشتغال، میزان آشنایی با زبان انگلیسی، میزان آشنایی با کامپیوتر،

میزان آشنایی با اینترنت، میزان آشنایی با نرم افزارهای اداری، معدل مقطع کارشناسی، معدل واحدهای گذرانده در مقطع فعلی، میزان ساعات کار با کامپیوتر و میزان ساعات کار با اینترنت با میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان وجود ندارد. با معنی دار نبودن رابطه بین سن، ترم تحصیلی، مقطع تحصیلی با سواد اطلاعاتی افراد می توان گفت که دانشگاه تأثیر معنی داری بر سواد اطلاعاتی دانشجویان ندارد. وجود رابطه معنی دار بین سواد اطلاعاتی با نمره فعالیت های پژوهشی نشان داد که دانشجویان بیشتر از راه کوشش و خطا به مهارت های سواد اطلاعاتی دست می یابند و آموزش نقش بارزی در این حیطه ندارد.

د. مقایسه سواد اطلاعاتی پاسخگویان بر اساس متغیرهای مستقل

جدول (۵) مقایسه میانگین سواد اطلاعاتی برحسب ویژگی های فردی و حرفه ای دانشجویان
(n=۸۰)

متغیر	سطوح	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	T	سطح معنی داری
شرکت در تور	بله	۷/۸۹	۱/۵۳	۷۶	۰/۳۰۱	۰/۷۶
	خیر	۷/۷۷	۱/۳۶			
مقطع تحصیلی	کارشناسی ارشد	۱۰/۵۶	۱/۳۰	۷۸	۶/۱۲	۰/۰۰***
	دکتر	۷/۶۱	۱/۲۰			
جنسیت	زن	۷/۸۶	۱/۴۴	۷۸	۰/۰۱۹	۰/۹۸۵
	مرد	۷/۸۷	۱/۵۲			

$P \leq 0.05$: * $P \leq 0.01$: **

برای مقایسه سواد اطلاعاتی دانشجویان برحسب جنسیت، شرکت کردن یا شرکت نکردن در تور آشنایی با کتابخانه و مقطع تحصیلی از آزمون تی (t) استفاده شد. یافته های جدول (۵) نشان داد که میان سواد اطلاعاتی دانشجویان با جنسیت مختلف تفاوت معنی داری وجود ندارد. میان افرادی که در تور آشنایی کتابخانه شرکت کرده بودند و شرکت نکرده بودند نیز تفاوتی وجود ندارد. در واقع، تور آشنایی با کتابخانه از کارایی لازم برخوردار نبوده و تأثیر معنی داری در بهبود سواد اطلاعاتی دانشجویان نداشته است. همچنین یافته ها نشان داد که سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد در سطح معنی داری از دانشجویان مقطع دکتری بالاتر است.

جدول (۶) مقایسه میانگین سواد اطلاعاتی برحسب ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای دانشجویان
(n=۸۰)

متغیر	سطوح متغیر	تعداد افراد	میانگین نمره سواد اطلاعاتی	کای اسکوار	سطح معنی داری
دانشگاه مقطع کارشناسی	دولتی	۷۴	۷/۸۷	۳/۶۵	۰/۱۶
	آزاد	۳	۶/۸۲		
	پیام نور	۳	۸/۹۱		
رشته تحصیلی	ترویج	۱۵	۸/۴۹	۶/۲۵	۰/۳۹
	مهندسی آب	۱۲	۷/۳۰		
	زراعت و اصلاح نباتات	۱۰	۷/۸۳		
	دام و طیور	۱۱	۷/۴۴		
	خاک‌شناسی	۱۲	۷/۷۳		
	گیاه‌پزشکی	۱۲	۸/۴۸		
	باغبانی	۸	۷/۴۷		

$P \leq 0.05$:*

$P \leq 0.01$:**

جدول (۷) مقایسه میانگین سواد اطلاعاتی برحسب ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای دانشجویان
(n=۸۰)

متغیر	سطوح متغیر	تعداد افراد	میانگین نمره سواد اطلاعاتی	Z	سطح معنی داری
وضعیت اشتغال	شاغل پاره‌وقت	۱۷	۸/۰۴	۰/۱۳	۰/۸۹
	غیر شاغل	۶۱	۷/۸۲		

برای مقایسه سواد اطلاعاتی گروه‌های مختلف با توجه به حاکم نبودن برخی از پیش شرط‌های استفاده از آزمون‌های پارامتری (به حد کافی نبودن تعداد افراد در برخی از گروه‌ها) از آزمون ناپارامتری کروسکال‌والیس و من وایت نی استفاده شد. یافته‌های جدول‌های (۶ و ۷) نشان داد که بین میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان با رشته تحصیلی، دانشگاه مقطع کارشناسی و وضعیت اشتغال مختلف، تفاوت معنی داری وجود ندارد. باید گفت که تفاوت در دانشگاه مقطع کارشناسی و رشته تحصیلی

تأثیر معنی‌داری بر سواد اطلاعاتی افراد نداشته است. تمامی دانشگاه‌ها اعم از سراسری، پیام نور و آزاد در سطح تقریباً یکسان به عرضه خدمات آموزشی برای بهبود سواد اطلاعاتی دانشجویان در سطح کارشناسی اقدام می‌کنند. از طرفی نیز اشتغال، سبب فرصت‌زدایی برای دانشجویان در راستای کسب سواد اطلاعاتی نمی‌شود. گروه‌های مختلف دانشجویان در رشته‌های مختلف دانشکده کشاورزی نیز دارای سطح یکسانی از سواد اطلاعاتی هستند که نشان از یکسان بودن عملکرد گروه‌های مختلف آموزشی در راستای بهبود و ارتقای این مهارت است.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد سواد اطلاعاتی دانشجویان در سطح متوسط قرار دارد که با نتایج تحقیقات هد و الیسنبری (۲۰۱۱)، بیگدلی و ممتازان (۱۳۹۰) و فلسپوهلر (۲۰۰۳) همسو و با نتایج تحقیقات محمدی و همکاران (۱۳۹۱)، کینگی (۲۰۰۷)، بختیارزاده (۱۳۸۱) و پندپذیر و چشمه‌سهرابی (۱۳۸۹) همسو نبود. می‌توان نتیجه گرفت که افراد مختلف جامعه در سطح پایینی از سواد اطلاعاتی قرار دارند و این مشکل فقط مختص یک جامعه دانشگاهی نیست. این نتیجه نشان می‌دهد در سطح کل جامعه باید این مهارت تقویت شود.

دانشجویان در استاندارد دوم سواد اطلاعاتی که دسترسی مؤثر و کارا به اطلاعات مورد نیاز است، بالاترین مهارت را دارند که با نتایج تحقیق کینگی (۲۰۰۷) و محمودی و یاری فیروزآبادی (۱۳۹۱) مخالف و با نتایج پندپذیر و چشمه‌سهرابی (۱۳۸۹) همسو است. این موضوع نشان‌دهنده این است که دانشجویان اغلب، فرایند جست‌وجو و دستیابی به اطلاعات را با موفقیت به انجام می‌رسانند و از مهارت مناسب در این حیطه برخوردار هستند. بالا بودن مهارت دانشجویان در استاندارد دوم، بالا بودن مهارت‌های کاوش در اینترنت و منابع اطلاعاتی در بین آنان را نشان می‌دهد، زیرا که در ویژگی‌های حرفه‌ای دانشجویان نشان‌دهنده آشنایی بالاتر از حد متوسط دانشجویان با اینترنت، کار با نرم‌افزارهای اداری و کامپیوتر است.

پس از آن مشخص کردن ماهیت و وسعت اطلاعات و ارزیابی نقادانه اطلاعات و تلفیق با اطلاعات قبلی مهارت در رتبه دوم تا سوم قرار داشتند. استفاده انفرادی و گروهی از اطلاعات برای رسیدن به‌منظور خاص نیز در رتبه چهار قرار داشت. درواقع می‌توان گفت که دانشجویان در بررسی منابع به لحاظ ارزش‌گذاری بر اطلاعات و

ارتباط با اطلاعات تا حدودی دچار ضعف هستند که نیاز به آموزش در این خصوص برای دانشجویان محسوس است.

دانشجویان در استاندارد پنجم، یعنی آشنایی با موارد حقوقی و قضایی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات دچار ضعف هستند. این ضعف را می‌توان به رعایت نکردن حقوق مؤلفان در ایران و وجود نداشتن قانون حق مؤلف نسبت داد. در صورتی که اگر ایران جزو کشورهایی بود که قوانین رعایت حقوق مؤلفان در آن اجرا می‌شد، به احتمال زیاد در آگاهی‌های افراد مؤثر بود. محمدی و همکاران (۱۳۹۱) نیز در تحقیق خود در زمینه پنج استاندارد سواد اطلاعاتی دانشجویان به نتایج مشابهی با این تحقیق دست یافتند.

در مقایسه بین سواد اطلاعاتی افرادی که در تور آشنایی با کتابخانه شرکت کرده و کسانی که در این تور شرکت نکرده بودند، مشخص شد که تفاوتی بین نمره‌های سواد اطلاعاتی این دو گروه وجود ندارد. می‌توان نتیجه گرفت که تورهای آشنایی با کتابخانه در دانشگاه‌ها از توجه به این مسائل غفلت کرده و تأثیری بر سواد اطلاعاتی دانشجویان ندارد که نشان‌دهنده ضرورت بازنگری در عملکرد این دوره‌ها و اتخاذ روش‌هایی با بهره‌وری بهتر است. وجود رابطه معنی‌دار بین میزان فعالیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی و از طرفی دیگر نبود رابطه معنی‌دار سواد اطلاعاتی با ویژگی‌های حرفه‌ای دانشجویان از جمله معدل نمره‌ها، ترم تحصیلی و نبود تفاوت معنی‌دار بین سواد اطلاعاتی در دانشجویان مقاطع مختلف نشان می‌دهد که دانشگاه‌ها در زمینه ارتقای سواد اطلاعاتی دانشجویان غفلت کرده و در این حیطه به آموزش اقدام نکرده‌اند و دانشجویان بیشتر به شیوه کوشش و خطا طی فرایند تحقیقات خود به مهارت‌های سواد اطلاعاتی دست یافته‌اند. همچنین می‌توان این‌گونه برداشت کرد که نبود رابطه بین ترم تحصیلی، معدل مقطع کارشناسی و معدل واحدهای گذرانده نشان‌دهنده این است که در طول دوره تحصیل دانشجویان از توجه به سواد اطلاعاتی و توسعه آن غفلت شده و در این دوره‌ها خدمات آموزشی برای این موضوع مهم ارائه نشده است. از سوی دیگر به دلیل اینکه مقطع کارشناسی ارشد، فشرده و کوتاه‌مدت است و اغلب دانشجویان با شدت بیشتری درگیر تحقیق و پژوهش هستند سطح سواد اطلاعاتی بالایی دارند؛ اما در دوره دکتری به دلیل اینکه این دوره نسبتاً طولانی بوده و اغلب دانشجویان با وجود دانشجو بودن بیشتر درگیر مسئله اشتغال و زندگی شخصی هستند کمتر به دنبال تقویت خود در این حیطه بوده و حتی شاید

سواد اطلاعاتی آنان در گذر زمان دچار افت نیز می‌شود.

پیشنهادها

با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود:

- ۱- نظام آموزش عالی باید برای بالا بردن سواد اطلاعاتی دانشجویان، سیاست‌هایی در این زمینه اعمال کند و در دانشگاه‌ها به ارائه واحدهای درسی در بهبود مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان تأکید کند.
- ۲- دانشگاه باید سواد اطلاعاتی را به‌عنوان یکی از دستاوردهای دانشجویان در طول دوره تحصیل مدنظر قرار دهد و اخذ امتحان برای سنجش سواد اطلاعاتی و کسب نمره لازم برای این مهارت را یکی از شروط فارغ‌التحصیلی دانشجویان قرار دهد تا انگیزه‌ای در دانشجویان برای کسب این مهارت باشد.
- ۳- در تورهای آشنایی با کتابخانه برافزایش مهارت سواد اطلاعاتی تأکید شود و دانشگاه‌ها نیز دوره‌های آموزش مهارت‌های جستجوی اطلاعات برگزار کنند.
- ۴- برنامه‌ریزان درس‌های دانشگاهی در دانشگاه‌ها باید واحدهای درسی برای ترویج و اطلاع‌رسانی در خصوص موارد حقوقی و قضایی مربوط به دسترسی و استفاده از اطلاعات اختصاص دهند تا سطح سواد دانشجویان در این حیطه بهبود یابد.

منابع

- بختیارزاده، اصغر (۱۳۸۱). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- بیگدلی، زاهد و ممتازان، محبوبه (۱۳۹۰). مقایسه سواد اطلاعاتی دانشجویان واحد بین‌الملل با دانشجویان دانشکده پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز- شاخه آبادان. *مجله مدیریت اطلاعات سلامت*، ۴، ۵۲۴-۵۳۷.
- پندپذیر، معصومه و چشمه‌سهرابی، مظفر (۱۳۸۹). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه بر اساس شش مهارت بزرگ آیزنبرگ و برکوتیز. *تحقیقات اطلاع‌رسانی کتابخانه عمومی*، ۱۶، ۱۱۵-۱۳۷.
- حبیبی، حمداله و خدایاری شوطی، سعید (۱۳۹۴). ارتباط سواد اطلاعاتی و دسترسی به امکانات با نگرش به یادگیری الکترونیکی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۷۵، ۱-۸.
- خسروی، مریم (۱۳۸۸). بررسی و مقایسه رفتار اطلاع‌یابی مراجعان به کتابخانه پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران. *فصلنامه کتاب*، ۷۷، ۱۵۹-۱۷۴.
- سیامک، مرضیه و داورپناه، محمدرضا (۱۳۸۸). ساخت و اعتباریابی پرسشنامه سنجش سواد اطلاعاتی پایه و واقعی دانشجویان مقطع کارشناسی. *فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۴۵، ۱۱۹-۱۴۶.
- سیدقطبی، مهدی و نیک‌زمان، امیر (۱۳۸۷). مروری بر متون سواد اطلاعاتی در ایران (۸۶-۱۳۸۳) و جهان (۶-۲۰۰۵). *مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران*، ۱۰ (۳). قابل دسترسی در:
http://www.irandoc.ac.ir/data/e_j/vol10/no3/qotbi_abs.htm
- علیرمضانی، حمیده؛ برهانی، فریبا و اخوتی، مریم (۱۳۹۴). تجربه دانشجویان پرستاری از کسب سواد اطلاعاتی اینترنتی: یک مطالعه کیفی. *فصلنامه تحقیقات کیفی در علوم سلامت*، ۱۳، ۲۲-۳۴.
- علی‌نژاد، مهرانگیز؛ سرمدی، محمدرضا؛ زندی، بهمن و شبیری، محمد (۱۳۹۰). سطح سواد اطلاعاتی و نقش آن در فرایند آموزش یادگیری الکترونیکی دانشجویان. *فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۱۷، ۳۳۷-۳۷۱.
- کشاورزی، محسن؛ فرج‌اللهی، مهران؛ سرمدی، محمدرضا و زندی، بهمن (۱۳۹۴).

- سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان یک نظام آموزش از دور؛ مطالعه موردی. *دوماهنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۳۲، ۲۳۱-۲۳۷.
- گلی، سعیده (۱۳۹۲). تحلیل رفتار اطلاع‌یابی کارشناسان جهاد کشاورزی استان زنجان و عامل مرتبط با آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی. دانشگاه زنجان. دانشکده کشاورزی.
- محبوب، سیامک و حسن‌زاده، محمد (۱۳۸۷). بیان نیاز اطلاعاتی. *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعاتی*. ۸۹، ۹۰-۱۱۱.
- مختارپور، رضا (۱۳۸۷). برگزاری کارگاه‌های آموزش سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌های آموزشگاهی: ضرورت، اصول و روش‌ها. *فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات ایران*، ۲۵، ۷۴۵-۷۵۵.
- محمدی، فرناز؛ شاکری، صدیقه و اکبری داریان، سعیده (۱۳۹۰). سنجش سواد اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان سازمان اسناد کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بر اساس ACRL. *فصلنامه نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی*، ۲، ۸۵-۹۶.
- محمودی، علیرضا و یاری فیروزآباد، حسین (۱۳۹۱). بررسی و تعیین سطح سواد اطلاعاتی گروه‌های تحصیلی منطقه ۵ دانشگاه آزاد اسلامی. *فصلنامه دانش‌شناسی (علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات)*، ۵ (۱۸)، ۱۰۹-۱۲۷.
- منتظر، غلامعلی؛ صالح، فرزین و فتحیان، محمد (۱۳۸۶). طراحی مدل توسعه سواد اطلاعاتی در ایران. *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۴۴، ۱۰۹-۱۳۱.
- یاری، شیوا (۱۳۹۰). مروری بر متون سواد اطلاعاتی در ایران. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۴، ۱۸۳-۲۱۶.

- American Association of School Libraries (AASL) (2003). *Information power: building partnerships for learning*. Available at: www.ala.org/aaslTemplate.Cfm?Section=InformationPower&Template=/ContentManagement/ContentDisplay.cfm&ContentID=19937.
- Association of College and Research Libraries (ACRL) (2003) *Information literacy competency standards for higher education*. Chicago: American Library Association.
- Flaspohler, Molly R. (2003). Information literacy program assessment: One small collage takes the big plunge. *Reference Service Review*, 31(2), 129-140.

- Head, A. J. & Eisenbery, M. B. (2011). How college student use the web to the conduct everyday life research. *Peer- Reviewed-Journal on the internet*, 16 (4). Retrieved December 16, 2013 from: www.journals.uic.edu/ojs/index.php/fm/article/view/3484/2857/.
- Kinengyere, Alison Annet (2007). The effect of information literacy on the utilization of electronic information resources in selected academic and research institutions in Uganda. *The Electronic library*, 25 (3), 328-341.
- Kingsley, K. V. & Kingsley, K. A. (2009). Case study for teaching information literacy skills. *BMC Med Educ*, 9, 7.
- Patterson, A. (2009). A need analysis for information literacy provision for research: a case study in university college Dublin. *Journal of Information Literacy*, 3 (1), 5-18, Retrieved October 13, [on-line] Available: form <http://ojs.lboro.ac.uk/ojs>
- Seamans, Nancy H. (2011). *Information literacy: A study of freshman perceptions, with recommendations*. Dissertation submitted to the Faculty of Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Secker, Jane & Macrae-Gibson, Rovena (2011). Evaluating M1512: information literacy course for PhD students. *Library Review*, 60 (2), 96-107.